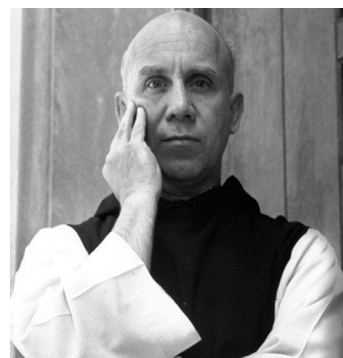
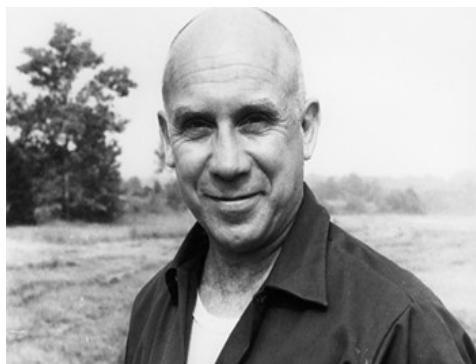
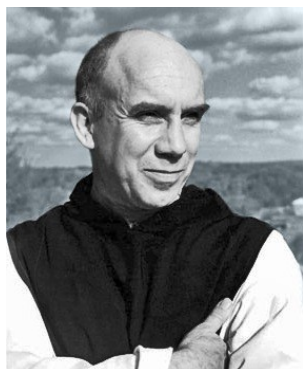

KONTEMPLATIVNI ŽIVOT PREMA THOMASU MERTONU (1)¹

Piše: vlč. Richard Pavlić, dr. sc.

U kršćanskoj se duhovnosti izraz kontemplacija različito shvaća i rabi. Uvriježeno je mišljenje da je kontemplacija svojstvena jedino samostanskim ljudima. Što ustvari znači pojam kontemplacije i kako ga treba ispravno rabiti? Tko se danas bavi kontemplacijom i što znači biti kontemplativac? Što je smisao kontemplativnog života, te kakvo je značenje kontemplativca u svijetu? Je li svijet problem za kontemplativca i prepreka u njegovom kontemplativnom zrenju? Što kontemplativac može očekivati od svijeta i što on sam može dati svijetu?

Danas postoje različita shvaćanja pojma kontemplacije. Obično se riječ *kontemplacija* veže uz mistične fenomene, uz tehniku i način molitve. Neke ljude nazivamo kontemplativcima jer žive drukčijim načinom života. Čak se neki samostani i kuće duhovnog života nazivaju kontemplativnima. Pojam *kontemplacije* otac Thomas Merton tumači na sljedeći način: *“To je riječ koja lako zavodi u zabludu s više gledišta. Postoji velika opasnost da se njezina značenja tumače u krivom smislu, jer se ne razumiju. Ona može postati gotovo magična riječ ili riječ koja nadahnjuje, što je gotovo jednako zlo. Ali najgora je šteta te riječi*

---

¹ Thomas Merton u knjizi *“Kontemplacija u svijetu akcije”* donosi niz eseja objavljenih u raznim časopisima o duhovnosti. Knjiga je izdana nakon autorove smrti. Sam sadržaj knjige sužava temu na usko područje: govor o kontemplativnom životu u okvirima monaškog života i obnove monaštva u Crkvi u suvremenom svijetu. Većinu eseja odabrao je sâm Merton koje je napisao potkraj života što zasigurno jamči određenu zrelost misli i izraza. Vlč. Richard Pavlić razmatra eseje upravo iz ove knjige koja još uvijek nije prevedena na hrvatski jezik.

da ona zvuči kao neka 'stvar', objektivna vrednota, ili duhovna 'roba' koja se može nabaviti i koju je dobro imati. Ili nešto što, kada posjedujemo, oslobađa od problema i od nesreće. Kao da bi postojao neki novi plan koga bi se trebalo latiti, među cijelim milijunom drugih planova koji su nam predloženi za našeg života: postati kontemplativac."

Kontemplacija nije način mišljenja i nema ništa zajedničkog s Descartesovom krilaticom "mislim, dakle jesam" (*cogito ergo sum*). Merton napominje kako "*kontemplativac nije čovjek koji voli sjediti i misliti, još manje netko tko naokolo prazno zuri. Kontemplacija je mnogo više nego zamišljenost i pokušaj razmišljanja*". Kontemplacija nije ni suprotnost ljudskoj misli ni bijeg u iracionalnost, ushite i ekstaze. Kontemplacija nije djelo čovjekova vanjskog ja. "*Onaj ja koji radi u svijetu, misli o sebi, promatra svoje vlastite reakcije i govori o samom sebi, nije pravi ja koji se sjedinio s Bogom u Kristu. To je u najboljem slučaju odijelo, maska za pretvaranje onoga tajanstvenog i nepoznatog ja, koga većina od nas otkriva tek kada umiremo.*"

Ako kontemplacija nije neka navika ili stvar koju možemo posjedovati, nije način mišljenja; ako ona nije djelo našeg vanjskog ja, i ako biti kontemplativac ne znači izabrati jedno od mogućih zanimanja u svijetu - što je kontemplacija? Merton smatra da je kontemplacija najviši izražaj čovjekova razumnog i duhovnog života: "*To znači sam život, potpuno aktivan, potpuno svjestan da je živ. To je zahvalnost za život, za svijest i za bitak. To je živo shvaćanje činjenice da život i biće u nama proizlaze od nevidljiva i beskrajno obilna Izvora. Kontemplacija je, iznad svega, svijest o stvarnosti tog Izvora. Kontemplacija je onkraj estetskog zrenja, onkraj umjetnosti, onkraj pjesništva. Uistinu, ona je i onkraj filozofije, onkraj spekulativne teologije. Ona ih sve sažima, nadilazi i dopunjuje, a ipak se u isto vrijeme čini da ih, na neki način, sve istiskuje i niječe.*" Pojam kontemplacije usko je vezan uz sam život, ali što je još važnije, vezan je uz sam Izvor života, uz Boga. Čovjek s iskustvom kontemplacije je čovjek sa svjesnim iskustvom Boga. To iskustvo ne iscrpljuje se u čovjekovim zemaljskim sposobnostima i činima, bez obzira na to koliko oni bili uzvišeni na polju rada, umjetnosti, znanosti i filozofije. Iskustvo kontemplacije prožima čovjekov zemaljski život, ali ga istodobno nadilazi i uzdiže. U tom smislu čovjek kontemplativac suočava se sa svojom zemaljskom smrću koja je zapravo prijelaz u život. Kontemplacija se ne protivi životu, već ona život ispunjava i preporada. Kontemplacija je svijest o punini života, slobodan dar Duha Božjega koji može željeti i moliti svaki čovjek.

Monah – kontemplativac u svijetu

Iako o kontemplaciji govorimo kao o nečemu što se ne može uokviriti u određene nacрте i strukture zemaljskog života (ali ih sve može prožimati), te unatoč tome što kontemplativac ne mora nužno biti osoba s duhovnim zanimanjem u svijetu, ima ljudi koji svoj život potpuno posvećuju kontemplaciji, trude se oko spoznaje i svjesnosti o Božjoj prisutnosti u svijetu. Imajući na umu Mertonovo tumačenje kontemplacije, monahe (i monahinje) možemo zvati kontemplativcima, ljudima koji žive kontemplativan život. Merton za monaha kaže da je to *“osoba koja ‘traži Boga’, ili osoba koja kroz metanoju traži nutarnji preobražaj i produbljenje svoje svijesti i svjesnosti da bi iskusio konačnu dubinu bića i spasenjsku snagu Duha te to na neki način svjedočio”*. Dakle, monah ima kontemplativno iskustvo Boga. Recimo to kršćanskom terminologijom - monah živi život Duha, život Kraljevstva Božjega. Što bi, prema tome, monah značio u svijetu u kojemu živi i kakav je njegov odnos sa svijetom?

Monah je svakako osoba koja živi u svijetu, ali on je istovremeno i odvojen od svijeta. Njegov je odnos sa svijetom dvojak: monah ima pozitivan odnos prema svijetu u smislu povezanosti sa svijetom kroz ljubav i molitvu. S druge strane, monah ima negativan odnos prema svijetu jer predstavlja odricanje od svijeta. O monahovu odnosu prema svijetu ovisi identitet njegova života. Zato monah svakako mora naći mjesto u svijetu. On se može poistovjetiti s jednim od tri sloja društva: sa strukturama vlasti, s nižim slojevima populacije (siromašnima i onima koji čine većinu svjetskog stanovništva) ili s marginalnim intelektualcima. Dosad su se monasi uglavnom poistovjećivali sa siromašnijim slojevima društva. Međutim, Merton smatra da je za monaha puno važnije i bolje poistovjetiti se s intelektualcima koji nisu povezani s vlašću, već su, štoviše, kritički raspoloženi prema njoj. Povezanost i poistovjećivanje s takvim ljudima važna je zbog njihova realna pogleda na društvo i njegove probleme, te njihove sposobnosti kreativnog razmišljanja i iznalaženja rješenja. Upravo *monaška realnost* (iskustvo monaške jednostavnosti i dubine života) i *otvorenost za socijalnu stvarnost svoga doba* treba biti prisutno u monaškom životu. Monaška realnost uključuje prije svega vrednovanje tradicionalnih vrijednosti monaškog života (molitva, liturgija, kontemplativno iskustvo i život evanđeoskih vrednota), a otvorenost za socijalne probleme nešto je više od same obaviještenosti. Povezanost tih vrijednosti daje monaškom životu kvalitetu proročkog zvanja koje označava kontemplativan život. Tu se radi

o karizmi, daru za kojim treba težiti i nastojati ga sačuvati, pri čemu veliku važnost imaju molitva i iskustvo samoće. Samoća monahu osvještava vlastitu bijedu i bezvrijednost, ona mu daje do znanja da bez drugih ljudi njegov život gubi smisao i puninu. U molitvi se monah susreće s Duhom Svetim koji ga povezuje s ljudima kojima je potrebna njegova pomoć.

Monah, dakle, nije osoba koja je svijetu okrenula leđa. Njegov odnos sa svijetom ne svodi se samo na molitvu za svijet. Monah je oslobođen određenih svjetovnih dužnosti kako bi bio slobodan za nasljedovanje Krista u pustinji i samoći svoga srca, dijeleći s Kristom njegove patnje i kušnje koje rađaju ljubaviju za svijet. Monah je slobodan za ljubav. Slobodan je od neposrednih uspjeha svoga rada, od čitava spleta ciljeva koji upravljaju našim zemaljskim životom, od zdravlja i sigurnosti, od uživanja i posjedovanja, od ljudi i mjesta, od okolnosti i predmeta. Monah je ravnodušan prema samom životu u evanđeoskom smislu, živi poput poljskih ljiljana tražeći najprije Nebesko kraljevstvo te s pouzdanjem da će sve naše materijalne potrebe biti zadovoljene povrh toga. Svijet od čovjeka zahtijeva dokazivanje prema određenim standardima. Monah je oslobođen takva dokazivanja. On nema potrebu za dokazivanjem u svijetu. U tom smislu monaški život na neki način uzrokuje sablazan u svijetu. Monah je čovjek koji nema poseban zadatak u svijetu. On je u svijetu upitnik, onaj koji pliva uzvodno, znak čuđenja.

Monaška sloboda ne zna čak ni za najprofinjenu potrebu za dokazivanjem u crkvenom životu. Smisao monaškog života nije u obavljanju nekih profinjenih dužnosti u crkvi, u apostolatu koji bi se provodio na određeni način i kroz određenu akciju. Monah svakako ima zadaću apostolata, ali je ne ispunjava djelujući, nego prije svega živeći, utjelovljujući Evanđelje Isusa Krista u svakodnevni život jednostavnih monaških aktivnosti molitve, rada i studija. Monahov je jedini zadatak biti čovjek koji u samoći i tišini traži Boga, potpuno svjestan i povezan s drugima koji isto traže Boga, ali na druge načine. Monah se zbog posebnosti svoga poziva u Crkvi i svijetu ne bi trebao osjećati "boljim kršćaninom" od drugih. Zapravo, svaki je kršćanin prije svega Kristov nasljedovatelj i u tom smislu svaki kršćanin je monah, onaj koji traži Boga. Bogatstvo i različitost darova Duha Svetoga u Crkvi rađa mnoštvom različitih zvanja. Ničiji život ne može biti plodonosan bez velikodušnosti, iskrenosti i žrtve. Taj zakon vrijedi jednako u samostanu i u svijetu.